

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
Atatürk University Journal of Faculty of Letters
Sayı / Number 63, Aralık / December 2019, 449-464

**“SÜRGÜN ÜLKEDEN BAŞKENTLER BAŞKENTİNE” ŞİİRİNE
FARKLI BİR BAKIŞ***

**A Different View Of “From Exile Country To The Capital Of The Capitals”
Poetry**

(Makale Geliş Tarihi: 12.11.2019 / Kabul Tarihi: 10.12.2019)

Mehmet Malik BANKIR**

Öz

Sanatkârlar; içinden çıktıkları toplumun, içinde yaşadıkları kültürün tarihlerine mal olmuş ve o toplumların birikimlerinden ortaya çıkmış güzide şahsiyetlerdir. Kendi toplumunun içinde yaşamış, o kültür ve medeniyetle yoğrulmuş şahsiyetlerden biri de şüphesiz Sezai Karakoç'tur. Bu şahsiyetlerin eserleri incelemeye tabi tutulurken objektifliğin ana kaynağını oluşturan ilmi usullerden uzaklaşmamak gerekir. Şiir güzel sanatların önde gelen şubelerinden biri olmakla beraber yüklendiği vazife bunun çok daha ötesindedir. Edebiyatın içinde yer alan şiir, o milletin de ayrıca tarihi bir göstergesidir. Türk Edebiyatı Tarihi eserleri incelendiğinde, kendi tarihini, kültürünü ve medeniyetini ince, modern ve zarif bir şekilde kendisinde barındıran şairlerden biri de Karakoç'un “Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine” adlı şiiridir. Bu çalışmada bahsedilen şiir, estetik, nörolengüistik açıdan; dil, edebiyat, sanat ve sosyal psikoloji açısından incelendi.

Anahtar Kelimeler: Sezai Karakoç, estetik, dil, edebiyat, nörolengüistik

* Bu makale, 02-05 Kasım 2016 tarihinde Diyarbakır Valiliği ve Dicle Üniversitesi'nce düzenlenen Uluslararası Diyarbakır Sempozyumu'nda sunulan bildirinin genişletilmiş ve gözden geçirilmiş halidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü; *Assist Prof. Dr. Kastamonu University; Faculty of Arts and Sciences Department of Turkish Language and Literature*, mmalikbankir@kastamonu.edu.tr, OCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7798-6603>

Abstract

The artisans (artists), who are widely esteemed for their society and emerge from the accumulations of those societies, are distinguished personalities. Sezai Karakoç is certainly one of the personalities who lived in his own society and was kneaded with that culture and civilization. While the artistic works of these persons are subject to examine, it is essential not to go away from the scientific procedures that constitute the main source of objectivity. Although poetry is one of the leading branches of fine arts, its loaded function is much more. Poetry in literature is also a historical indicator of that nation. When the historical works of Turkish literature are examined, one of the poems, which has its own history, culture and civilization in a fine, modern and elegant manner, is the poem of Karakoç called "From the Exiled Country to Capital of the Capitals". In the present study, this poem is examined in terms of language, literature, art, esthetics, neurolinguistics and social psychology.

Key words: Sezai Karakoç, aesthetics, language, literature, neurolinguistics

GİRİŞ

Ozan veya âşıkların dilden dile dolaşan sözlü geleneklerinin tarihe mal olması, bu sözlü ifadelerin yazıya geçiriliş safhasına gelmesi, o süreçten de bir milletin edebiyatının doğması ve bu birikimin günümüze ulaşması hiç de kolay olmamıştır. Milletleri ayakta tutan ve bir milleti öteki milletlerden ayıran kültür de şüphesiz aynı aşamalardan geçmiştir. Bunların her biri birer gelenektir ve birbirlerinden beslenerek geleceği kurmak için terakki ve tekâmül ederler. Evrende de cari olan bu terakki ve tekâmül; bilim, teknoloji, sanat ve hayatın her alanı için de geçerlidir. Günümüzde kendisini sanat ve edebiyatta yenileyen ve geliştiren en büyük temsilcilerden birinin Sezai Karakoç olduğunu söylemek ise sadece bir hakkı hak sahibine teslim etmektir. Elbette kendisini buraya taşıyan saiklerden biri de hiç kuşkusuz kaynağını sekizinci yüz yıla kadar götürebileceğimiz Türk-İslam edebiyatı geleneğidir. Bu gelenekte ifadeler daha çok manzum ve mümkün merteye sanatlıdır. Şiirde kapalılık, çok anlamlılığa yol açtığı için Karakoç şiirinde kapalılık ön plandadır ve şair şiirde kapalılığı benimser. Bu sebeptendir ki o ayrıca büyük bir mütefekkindir. Tefekkür olmadan mantıklı açık ifade olamayacağı gibi mantıklı kapalı ifade ise hiç olmaz. Metinde mana gizliliğini doğuran unsurların başında istiare ve metaforlar gelmektedir. Şair bu geleneği de manzum ve mensur eserlerinde gizlemesini bildiği için mana, muhteva ve estetik açıdan şiir ve yazıları benimsene gelmiştir. Bu kıymet "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" başlıklı şiirinde de görülmektedir. Sanatkârlar; içinden çıktıkları toplumun, içinde yaşadıkları kültürün tarihlerine mal olmuş ve o toplumların birikimlerinden ortaya çıkmış güzide şahsi-

yetlerdir. Bu şahsiyetlerin eserleri incelemeye tabi tutulurken objektifliğin ana kaynağını oluşturan ilmi usullerden uzaklaşmamak gerekir. Türk Edebiyatı Tarihi incelendiğinde, yukarıda ifade edilmeye çalışılan özellikleri kendisinde barındıran şiirlerden biri de Karakoç’un “Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine” adlı şiiridir. Biz de bu şiiri dil, edebiyat, sanat, estetik, nörolengüistik ve sosyopsikolojik açıdan incelemeye çalışacağız.

Karakoç’un edebiyat *dünyasına şiirle başlaması ve şiirle ilgili yazılar yazması*, (Duymaz, 2014: s.13) onun yaşadığı dönemde toplumsal ve ideolojik sorunların ortaya çıkması, sanatının oluşmasında rol alan etmenlerden birkaçıdır. Sanatçılar ve topluma öncülük eden şahsiyetler, sanatlarını ve görüşlerini çeşitli vesilelerle toplumlarına sunabilirler. Edebiyatı topluma sunuş tarzı, edebiyat felsefesinde sanat, sanat içindir; sanat toplum içindir tartışmasını doğurmuştur. Karakoç’un şiirinde bu iki görüş kendisini sentezlemiş bir biçimde görülebilir. Üzerinde duracağımız Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine şiiri, sonradan şiirlerinin bir kısmının toplandığı *Gün Doğmadan* isimli kitapta ve *Zamana Adanmış Sözler* kısmındadır.

Yeryüzünde her milletin şiiri, masalı, destanı, hikâyesi, kültürü, felsefesi, yaşayış tarzı ve düşünce hayatı vardır. Bu birikimler o milletin özünü, kültürünü ve edebiyatını oluşturur. Edebiyatın da temel malzemesi, özü kelimelerdir. Edebiyat malzeme olarak dili kullanır. Bu malzemenin kendine özgü bir şekilde düzenlenmesi, dizilmesi, ölçülü veya ölçsüz olarak ahenkli, heyecan verici ve coşkulu bir şekilde ifade edilmesi güzel sanatların bir kolu olan edebiyatı meydana getirirken; bu edebi bilginin kendine has özellik ve ölçülerine uyularak da şiir oluşturulur. Edebiyat türünden hangi türü ele alırsak alalım o türün de vazgeçilmez unsuru kelimelerdir, kelimelerin farklı şekillerde dizilişidir.

Edebiyat Malzemesi Olan Kelimeyi Kendi İçinde Analize Tabi Tutmak

Edebiyat kelimesi etimologlara göre “edeb ادب” kelimesinden türetilmiştir. Edeb kelimesinin tersten okunuşu da “bede’ بدأ” şeklindedir. “bede’ بدأ” kelimesi de sözlükte “başlamak, yeltenmek, başlangıç, önce, başta, ilk, uç” anlamlarına gelmektedir. “Edeb ادب” kelimesindeki ikinci ve üçüncü harflerin birbirleriyle yer değiştirmesiyle de “ebed ابد” kelimesi elde edilir. Aynı kelimenin harflerinin farklı sıralanışıyla “d’b دأب” kelimesi elde edilir. Bu kelime de sözlükte “*azim göstermek, inatçı olmak, ısrar etmek, bıkmamak, usanmamak, yılmamak, kendini bir işe vermek, bütün vaktini/mesaisini vermek, dalmak, şevkle çalışmak; azim, sebat, ısrar, yılmama, peşini bırakmama, devam, süreklilik, şevk, merak*” (Mutçalı, 1995: s. 256) manalarına gelmektedir. “d’b دأب” kelimesinin bu manalarından yola çıkarsak âlim, kâşif, şair ve yazarlarda çalışma azmi, sebat, yoğunlaşma, ısrar, devamlılık, şevk ve merak olmazsa yeni keşiflerin ortaya çıkarılması, nadide eserlerin meydana getirilmesi mümkün olmazdı. Ebed ابد kelimesi de “*sonsuz, sonu olmayan, tükenmez, daima, sürekli, her zaman var olan, yok olmayan; ikamet etmek, kalmak, oturmak*” (Mutçalı, 1995: s. 1) anlamlarına gelir. Gerçek edebiyata ulaşan

sanatkâr da sonsuzluğa ulaşmış, kendi yok olsa da vücuda getirdiği eserleri onu yaşatmaya devam edecektir. Edebi eserlere geçmeyen veya yazıya geçmeyen dil, zamanla işlevselliğini büyük ölçüde kaybeder ve yok olur. Kelimeler üzerindeki bu düşünce bizi felsefi olarak dinlerdeki düşünceye ve kutsal metinlere kadar götürür. Sözün veya dilin başlangıçtan beri var olduğu meselesi İslamiyet ve Hıristiyanlıkta da mevcuttur. Bu düşünce bizi aslında Antik Yunan'da Hermes ve onun babası Zeus mitine götürür ki "hermeneutik" diye adlandırılan sanatın/bilimin doğmasına sebep olacaktır (Dilthey, 1999: s.39). Fakat İslamiyet ile şimdiki Hıristiyanlık teolojik düşünce ve muhteva olarak bu konularda da birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmaktadırlar.

Yukarıda birkaç kelimedede uyguladığımız bu metodu, başka birçok kelimedede daha uygulamak mümkündür; bu uygulama her kelime için elbette gerçekleşmeyebilir; fakat böyle bir hakikati göz ardı etmek de olmaz. Böyle kelimelere kimyada periyodik cetveldeki asil (asal) elementler gibi bakılabilir. Bunlar da sözlük hazinesindeki asil kelimeleri teşkil ederler. Bu ifadeden sözlükteki diğer kelimelerin ehemmiyetsiz oldukları kesinlikle anlaşılmalıdır. Yerine göre, matematikteki sıfır (0) yerine göre bir (1) rakamı gibi. Sosyal ve sayısal bilimlerin ilk etapta farklı bilimlere gibi görünebilirler; ama belli bir noktada kesişirler ve gerçekte birbirlerini tamamlarlar.

Sosyal olaylarda her olay ve metin öncelikle kendi içinde değerlendirilmeye tabi tutulmalıdır kuralından yola çıkarak her kelime de öncelikle kendi içinde değerlendirilmelidir sonucuna ulaşılır. Kendi zamanı ve mekânı göz önünde bulundurulmadan incelenen sosyal bir olay objektifliğini kaybeder. Bu kural göz önünde bulundurularak birçok kelime üzerinde inceleme yapıldı ve seçilen kelimelerin, kendisini oluşturan harflerin yerleri değiştirilerek kendisiyle ya bizzat anlamlı ya da kendisini dolaylı olarak tamamlayan anlamlı kelimeler ortaya çıkardığı veya kendisini oluşturan harflerin kendilerine yakın, çıkış noktaları (mahreçleri) aynı olan seslere, dönüştürülmesiyle tamamlayıcı anlamlar oluşturduğu görüldü. Aşağıda örnek olarak seçilen kelimelerde de harflerin yerleri değiştirildiğinde kendisiyle uyumlu, kendisini tamamlayıcı ve destekleyici kelime veya kelimeler ortaya çıkmaktadır:

sefer: سفر	nev': نوع	ref': رفع
secde: سجده	harf: حرف	şir: شعر
salat: صلوات	kibr : كبر	veled: ولد
cism: جسم	haml : حمل	'abd: عبد
taraf: طرف	şerh: شرح	sabr: صبر
kalb: قلب	süfl: سفلى	vird: ورد
kurb: قرب	fark: فرق	şürb: شرب
remz: رمز	ratb: رطب	hamd: حمد
mülk: ملك	va'de: وعد(ه)	bahr: بحر

cezm: جزم	‘ilm: علم	hilm: حلم
kamer: قمر	huld: خلد	cins: جنس
‘akl: عقل	bedr: بدر	ye’s: ياس

bunlardan birkaçıdır (Bankır, 2019: s. 124). Bir dilde bulunan binlerce kelimenin içinde belki bu kadar örneğin bir metot oluşturamayacağı düşünülebilir, ancak kâinatta bulunan ve periyodik cetvelde yerini alan yüzün üzerindeki elementlerden asal gaz ve soy metaller de sayıca azdır. Matematikte kullandığımız simgeler de toplam ondur; fakat bu on simgeden sonsuz sayı türetilmektedir. Ayrıca dillerdeki alfabede bulunan harfler de sınırlıdır. Yine bu sınırlı ve sayılı sembollerden binlerce kelime türetilmektedir. Tabiatın soyutlanması düşünülemeyen dil için de böyle bir analizin bazı elverişliliklere sahip olduğu göz ardı edilmemelidir. Yazı ve sözlü dilde kullandığımız harf ve sesler de sınırlıdır; ancak bu sınırlı harf ve seslerden oluşturulabilecek anlamlı ve anlamsız kelimeler ise sonsuzdur. Üstelik kelimelere böyle yaklaşmanın kavramları değerlendirmeye yönelik olarak bir bakış açısı getirdiği de ortadadır.

Kelimeleri farklı yönlerden değerlendirme, onlara bakış açısı kazandırma, kelimelerle oynama, onlarla edebi sanat yapma ve söz sanatı kurma, kelimelere yeni anlamlar yükleme, metni onlarla zenginleştirme ve güzelleştirme, onları şifreleme, onlarla kod oluşturma, onlarla gizli veya açık anlamlar oluşturma her dönemde karşımıza çıkan hususiyetlerdir. Elvan-ı Şirazi de Gülşen-i Raz adlı eserinde “ahmed” kelimesi üzerinde farklı bir tasarrufla bulunarak “ahmed” kelimesindeki “m” harfini düşürmüş ve beyitte anlatmak istediği ifadeyle uyumlu “ahed” kelimesine gönderimde bulunmuştur:

Ahed Ahmed’dür amma mim ider fark

Kamu âlemdür ol bir mimde gark

Elvan-ı Şirazi (Bankır, 1997: s. 45).

Dil ve edebiyata farklı bakma hemen hemen her dönemde görülebilen bir hususiyettir. Karabey, *Divân Şiirinde “Sapma”lar* başlıklı makalesinde bu bakış açılarından birini ele alarak özellikle “Hamîdîzâde Celîlî (893/1487-977/1569) ’nin, 485 beyitlik Hecr-nâme adlı mesnevisinin baş tarafında besmelenin her harfine farklı anlamlar vererek bir sapma örneği gösterdiğini” (Karabey, 2007: s. 7) ifade etmektedir. Kelimelere farklı bir bakış açısı da *Nedim ve Antakyalı Münif*’in “tebbet” kelimesine yaklaşımlarıdır. Eyüp Akman, *Necati Beğ Divanında Deyimler ve “Tebbeti Ters Okumak” Deyimi Üzerine* (Akman: 2009: s. 68-77) adlı makalesinde, *Nedim ve Antakyalı Münif*’ten birer beyit alarak “tebbet” kelimesinin *tersinden okunmasının aynı olması* sebebiyle şairlerin bu kelimeyi şiirlerinde kullandıklarını ifade etmektedir.

Dil; duygusal, mantıksal, iletişimsel, psikolojik ve ifade edilebilirlik bakımından kendisini en güzel ve en mükemmel şekilde edebi eserlerde gösterir. Bu duruma Şeyh Galib'in şu beyitleri güzel bir örnek teşkil eder.

“Zannetme ki şöyle böyle bir söz/Gel sen dahi söyle böyle bir söz/Anlar ki kelama can virürler/Mecnun o kabiledendi dirler (Okay, Ayan, 2006: s. 383). Birey, dil ile bir başka ifadeyle kelimelerle düşündüğü için ortaya çıkan duygu ve düşünceler bir zekâ ürünüdür.

Necati Bey'in, “b,e,n,d,e” sembollerini temel olarak oluşturduğu “ben, beni, bende, bend, ben de” gibi kelimelerle çok katmanlı anlamlar dizisini nasıl şekillendirdiğinin açık bir göstergesidir:

Kamu şehler sana bende kul olayım sana ben de

Düşürmüşdür beni bende begüm kaşın gözün gamzen

Necâtî (Tarlan, 1992: s. 288).

Büyük insanlar, sanatçılar; düşünür ve muhteşem eserler vücuda getirerek onları kendilerinden sonraki nesillere aktarırlar. Sanatçının eserini vücuda getirmesi derin bir düşünceyle olur ve sanatçı ancak içinden çıktığı kültürünün düşünce kalıpları ve kategorileriyle akıl yürütür (Fromm, 2019: s. 90). Kendilerinden sonra gelen bu nesiller birikimleri, kültürleri, anlayışları ve eğitimleri miktarınca o değerleri incelemeye çalışırlar ve onlar da yeni ürünler ortaya koymak için çaba harcarlar.

Birini anlayabilmek için öncelikle onun temel felsefesini bilmek ve sahip olduğu o felsefeye hâkim olmak gerekir. Karakoç'u da anlayabilmek için onun temel felsefesinin yenilik, tekâmül, diriliş, medeniyet, kültür, inanç, sadakat ve vefa çerçevesinde dönen bir değerler sistemi olduğunu bilmek gerekir. Onun bütün şiirlerinde bu değerler sistemini açık veya örtülü, mücerret veya müşahhas olarak görmek mümkündür. Törenek'in, Necip Fazıl'ın Yunus Emre ve İbrahim Ethem isimli eserleri için belirttiği “Etrafında efsaneler teşekkül etmiş tarihi kişilikleri, efsaneleşen hayat kesitleri ve yaşantılarıyla sahneye taşımaktadır.” (Törenek, 2016: s. 183) ifadesini Karakoç için de söylemek mümkündür; çünkü o da hemen hemen her eserinde olduğu gibi Türk-İslam kültür ve medeniyetinin öncülerini anmış; bu şiirinde de kültür ve medeniyet tarihine geçmiş kişilikleri, Baki, Nefi ve Şeyh Galip'i, adı geçen şiire taşımıştır. Kültür ve medeniyet tarihinde yerini almış şahsiyetler, sinelerinden çıktıkları milletlerin yok oluşunun önüne geçer, o milleti yaşatır ve diri tutarlar.

Karakoç'a göre diriliş, “Ruhun açtığı bu sürekli savaşı sürdürme ve bu savaştan sürekli olarak başarılı çıkma demektir. Allah'a inanıyorum, ben bir diriliş işçisiyim, Allah kentinin işçisiyim.” (Karakoç, 2007: s.8). Bu düşünceler, bir ideali dile getiren düşüncelerdir; ideali olan birey de başarı için çaba sarf eder. Düşünce-

lerini diri tutan, heyecanlı, tutkulu ve onları gerçekleştirmeye çalışan ve doğruya yönlendiren insan, olumlu duygular içinde olur; ümitsizliğe düşmez.

Fatih Andı'nın *Şiirin Ufku* (Andı, 2017: s. 245) isimli eserinde açıkladığı gibi adı geçen şiir, Sezai Karakoç'un zorunlu bir şekilde Ankara'da yaşamak zorunda bırakıldığı yıllarda İstanbul'a duyduğu hasreti ve İslam dünyasının içinde bulunduğu duruma duyduğu üzüntüyü, kavuşmayı, çöküntü ve zilletten kurtulmaya dair ümitlerini ifade eder. Şairin en sevgili, ey sevgili dediği İstanbul'dur. Dünya sürgünü ise Ankara'ya sürüldüğü ve orada geçirdiği yıllardır. Kuşlar, mezarlardan yükselen bahar şaire hep İstanbul'u hatırlatır; onu başka âlemlere götürür. Aşk celladı (rakip) ise onu İstanbul'dan uzaklaştıranlardır. Bu yönüyle de Karakoç, divan edebiyatındaki aşk, âşık, maşuk ve rakip dörtlemesini bu şiirinde bir kültür mekânı üzerinde uygulamıştır. Sevgili (maşuk), yani İstanbul bir dereceye kadar olsa da olmasa da önemli değildir; çünkü yoktan da vardan da öte bir varlık, "Onun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez." (Enam 59), Allah vardır ve onun sayesinde günün birinde sevgilisine, yani İstanbul'a (sevgiliye) er veya geç kavuşacaktır. Başına gelenlerin sebebi ise sadece kendi suçu değildir, nazar, yani başkalarının kıskançlığı da vardır. Nazar kıskançlığa dönüşürse kötü sonuçlara sebebiyet verir. Türkçedeki "nazar değme" terimi bu yüzden *olumsuzluk ifade eder* ve bu durumla son zamanlarda daha çok parapsikoloji denilen bir bilim dalı ilgilenmektedir. Ayrıca "nazar, sadece bakmak değil, ummak, şefkat etmek, ibret almak, düşünmek, hüküm vermek manalarını da taşır" (Merter, 2013: s. 213). Bunlar bir arada düşünüldüğünde Karakoç'un, halk kültürüyle bilimsel bir veriyi şiir dili içerisinde sunduğu görülmektedir.

Karakoç, kendisi dışındaki etkenlerden dolayı sürgüne gitmek zorunda kaldığına işaret eder. Ama günün birinde de vuslata kavuşacağından emindir. Bunu bildiği için kendisine adeta nasihat eder, kendisini uyarır, bir nevi tesellide bulunarak rahatlamaya çalışır. Kendi kendine telkin yöntemini kullanarak başına gelenleri kader diyerek geçirmemesini, kaderden de öte bir kaderin, kader anlayışı içerisinde ince bir noktanın var olduğunu, kendisi hakkında hüküm verenlerin, kendisini mahkûm edenlerin kararlarının önemli olmadığını, ne kadar uğraşırlarsa uğraşınlar asıl kararı Allah'ın vereceğini söyler ve ona sığınır. Gün bataabilir, zaman geçip ömür bitebilir. Üzülmemek lazım, çünkü batan günü yeniden doğuracak gece gelecektir. Bu uğurda can vermek, sıkıntı çekmek, dara düşmek, ezilmek, perişan olmak hep müstakbel zafer içindir ve bu yenilgiler bizi gelecek büyük zafere ulaştıracaktır. Bunu unutmamak gerektiğini vurgular. Ne kadar sürgüne gönderilsek ne kadar çile çekip sıkıntılara düşsek de ümitsiz olmak bize yakışmaz. Çünkü İstanbul, yani gelecek bizi çağırılmaktadır (Karakoç, 2019: s.423-424).

Şiirde geçen "Sevgili" kelimesindeki S(in) س(ین) ve "En sevgili/Ey sevgili" kelime gruplarında geçen kelimelerin ilk iki harfini oluşturan "E(lif) ve S(in) س(ین)" harflerini İstanbul'un kısaltılmış biçimi "İs" olarak görmek, dolayısıyla "Sitanbul,

İstanbul/İstanbul” şeklinde düşünmek ve okumak, mümkündür. Avrupa başkentlerinin bir kısmı sıralandıktan sonra Türk-İslam medeniyetinin birçok medeniyete öncülük yapması gibi İstanbul’un da her yönden bu başkentlere öncülük yapması bu durumu daha da pekiştirmektedir. Şair, medeniyet ve kültürümüzü ve özellikle İstanbul’u yeni bir söylemle dile getirirken gelenekten yararlanma prensibini bir taklit ve yapay bir şekilde değil, farklı bir üslupla doğal ve yeni bir tarzda bu şiirine yansıtmıştır. İşte yapılan bu uygulama bir şuurdur ve altında büyük bir şuuraltı yatmaktadır. Jung kendisiyle Freud arasındaki bilinç dışı kavramı arasındaki farklılığa değinerek “*Freud, insana çocuk odasından bakar. Benim için bilinçdışı, devasa bir tarih deposudur.*” (Merter, 2104: s. 37) der. Karakoç da bu tarih deposunu şiir diline uygulayarak kullanmaktadır. Bilinçaltı psikolojisine göre bilinçaltındaki saklı duygu ve düşünceler bireyi yönlendirir.

Bu şehir-i Sitanbul ki bî-misl ü bahadur

Bir sengine yek pare Acem mülkü fedadur

Nedîm (Macit, 1997: s.85).

Sezai Karakoç, Türk edebiyatı tarihinde mensur ve manzum eserleriyle şöhret bulmuş; bir kültür insanı, mütefekkir ve velut bir sanatkâr olarak yerini almış bir şahsiyettir. Dili kullanma titizliği, mükemmelliği ve dile olan hâkimiyeti ona büyük avantajlar sağlamıştır. Bu başarı, dili kullanma titizliği ve mükemmelliği yanında Doğu-Batı edebiyatlarını ve özellikle de hayran olduğu Osmanlı edebiyatı ve kültürünü iyi özümsemiş olmasından da kaynaklanmaktadır. Gerçekten de Karakoç, vücuda getirdiği eserlerinde kendine has bir üslupla Müslüman-Türk kültür ve medeniyetinin genel bir aktarımını yapmaktadır. Bu yönüyle Mevlana, Yunus Emre, Baki, Nefi, Fuzuli, Nabi ve Şeyh Galip gibi büyük şairler nasıl ki kendi dönemlerini aşarak edebi değerlere ulaşmışlarsa o da kendi dönemini aşmış bir mütefekkir ve sanatkârdır. Bilge ve sanatkâr olmak için de insanın yaşam tarzında ideal ve amaç ön planda olmalıdır.

İnsanoğlunun temel yaşam mantık prensibi; yaşam, geçim, etkileşim, menfaat, duygusallık, gerçeklik, iyilik ve güzellik (estetik) prensiplerine dayanmaktadır. Çünkü bu temel prensipler biyolojik ve psikolojik hayatımızın devamı için gerekli prensipler olmakla beraber içsel, dışsal ve toplumsal düzeni de sağlayan hususlardır. Ayakta durma, hayatını idame ettirme ve toplumda yer edinme, geçim ve etkileşim yaşam dünyamızın; gerçeği aramak ve araştırmak bilgi dünyamızın; iyilik etmek irade dünyamızın ve güzellik de duygu dünyamızın tezahürüdür. Menfaat unsuru dışındaki unsurlar, psikolojik yaşayışımızın temelini oluştururlar. Gerçeğin konusunu bilgi teorisi, mantık ve pozitif ilimler; iyiliğin konusunu estetik ve güzel sanatlar teşkil eder (Okay 1991: s.149) .

Sanatkârın dilinden ve kaleminden dökülen her kelime ve sembol bir içe doğuşu, bir anlam derinliğini, bir medeniyet unsurunu doğurur. Bu bir gönül ferah-

lığı, bir vatanseverlik belirtisi, bir medeniyet sorumluluğudur. Bu sorumluluk yere ve zamana göre örtülü veya açık; şifreli veya şifresiz olabilir. Böyle deruni bir medeniyette her ifadenin, kelimenin, harfin, sesin ve sembolün bir yeri, karşılığı ve manası vardır. İfade edilen bu durumlar da kendilerini şiir dilinde gösterirler.

Bu bağlamda Aydın ve Uysal’ın “*Hafız Ahmet Paşa’nın Sıra Dışı Şiirleri*” başlıklı makalelerinde klasik edebiyatımıza dair belirttikleri “*Kültür ve edebiyat tarihimizde herkesçe bilinen yaygın alfabelerin, rakam ve yazı çeşitlerinin yanı sıra; şifrelenmiş yahut okunması güç muhtelif alfabe ve sayıların da kullanıldığı görülmektedir. Yazıda bu metodu kullanmak ve bununla bir şey anlatmak oldukça zordur. Şifre alfabesi idarî ve istihbaratla ilgili bazı yazışmalarla gizli ilimlerde sıkça kullanılan bir yöntemdir. Edebî metinlerde ve özellikle manzum eserlerde ise esere dikkat çekmek, verilmek istenen mesajın sadece muhatabına ulaşmasını sağlamak gibi nedenlerle şifreleme yapıldığı, anlatılmak istenenin üstünün bir şekilde kapatıldığı görülmektedir. Bilhassa kültürümüzde yaygın olarak kullanılan muamma veya lügaz gibi bilmecelerin cevapları bu şifreleme yöntemiyle yazılmıştır. Harfler, kültür ve edebiyat tarihimiz boyunca şekil ve muhteva bakımından olağan kullanımlarının dışında çeşitli sıra dışı hususiyetler kazanmış; kimi zaman şifrelemede, kimi zaman çeşitli şekilleri temsilen görsel şiir oluşturmada kullanılmıştır.*” (Aydın, Uysal 2013: s.70-71) ifadeyi Karakoç’un şiirleri için de söylemek mümkündür.

Bu bakış açısıyla şiirin ilk cümlesini oluşturan ilk kelime tek kelimedir, bir cümledir; bir emir cümlesidir, bir hükümdür ve bir çağrıdır; bu davet bir inanca, bir yola davettir, bir tebliğdir ve bu çağrıya insanlığı oluşturan herkes muhataptır. Bu davette eskilere duyulan bir hasret ve bu hasretin içinde bir kültürün, inancın ve medeniyetin dışı vurumu söz konusudur. Bu davet, “*insan başıboş bırakılacağını mi sanır?*” (Kıyamet/36) düşüncesinin başka bir şekilde ifadesidir. Şiirdeki ilk kelimenin, -“**كلك**” “gelin” kelimesi- Osmanlı alfabesiyle yazılışı palindromdur. Palindrom, tersten okunuşu da aynı olan cümle, kelime grubu, sözcük ve sayılara denilmektedir. İlk kelimeyi oluşturan “gelin “**كلك**” kelimesinin Osmanlı alfabesinde yazılışı tersten de aynıdır (كلك). Bu davete uymadığınız taktirde, kendi yolunuza sonuna kadar gitseniz bile önünde sonunda yine geleceksiniz, yine *kaderin üstündeki bir kadere* uymak zorunda kalacaksınız. Bu hususta Kur’an-ı Kerim’in birçok sure ve ayetinde (Bakara/28, Bakara/245, Hud/34, Kasas/70, Kasas/88, Ankebut/17, Ankebut/21, Rum/11, Yasin/22, Zümer/44, Zuhruf /85) “*Mutlaka ona döndürüleceksiniz, yalnızca ona döndürüleceksiniz, ancak ona döndürüleceksiniz, hepiniz ona döndürüleceksiniz.*” şeklinde ikazlar vardır. Bu davete ister baştan ve zorlanmadan icabet edin ister direnin; ama bu çift yol mutlaka tek yola dönüşecektir. Zorlanmadan davete icabette “*gülle baharı koklayarak kelimeler ülkesine girme ve birden bire yükselen bir bülbül sesi*”nin olduğu cennetvari bir yer söz konusudur. “Gülle **كله** kelimesinin tersten okunuşu ise “**هلك**” şeklindedir. Türkçeye geçmiş ve işlek bir şekilde Türkçede kullanılan “helak” kelimesi, **هلك** kelimesinden türemiştir. Bu kelime ise sözlükte “*yok olma, telef olma, ölmek, harap ol-*

mak; sonsuz yok oluş” (Mutçalı 1995: s. 946) anlamlarına gelmektedir. Türk-İslam medeniyeti, inancı, kültürü ve geleneğinde bir işe başlarken *besmele* ile başlanır. Karakoç’un bu kelimeyle şiirine devam etmesi bizi bu düşünceye sevk etmiştir. Bir söz ustası ve medeniyetimizin derin noktalarına nüfuz etmiş bir mütefekkirin, şiirini meydana getirirken bunları düşünmeden o şiiri vücuda getirmiş olması düşünülemez. Büyük şairlerde her zaman meydan okuma olmuştur. Karakoç’ta bu meydan okuma daha ziyade mefkûrevidir, mütesibi olduğu inanç ve kültürel hakikate bağlılık ve güvendir, bu mefkûreye bağlılık onun sanatını yoğurmuş, onu şiirlerinde içselleştirmiştir. Bu içselleştirme sonucu insan zamanla ya bir nesneye veya varlığa bağımlı hale gelir. İnsanoğlunun yaşam macerası her aşama ve dönemde bağlanma ve ayrışmadır. Birey anne rahmine düştükten sonra göbek bağıyla anneye bağlanır, bu bağlanma doğumla biter, ayrışma başlar; tekrar çeşitli varlık ve nesnelere bağlanma başlar. Bu da insan psikolojisinin temelini ve insanın amacını oluşturur.

Necip Fazıl geleneğine de bağlı olan Karakoç’un “*Şuuraltım patlamış bir bomba gibi*” mısraı Çile kitabındaki Muhasebe adlı şiirde geçen “*Sadece, beyni zonk zonk sızlayanlardan biri!//Evet, kafam çatlıyor, güya ulvi hastalık*” (Kısakürek, 2016, s.402-403) mısramı çağrıştırmaktadır.

Kendi iç dünyasına “*Şuuraltım patlamış bir bomba gibi*” mısraıyla dalan şair, başka bir mekân, kültür söz konusu olunca birden bire başka bir âleme girer; okuyucu tarafından dillendirilen şiirin okunuşundaki ses tonu ve ruh hali “*bana ne...*” mısraıyla değişmektedir. Okay, bu içsel durumu, “*Maddi malzemeye, göz ve kulak gibi duyu organlarına, fizik dünyasının kanunlarına bağlı olmayan; sanatkârın iç dünyasında doğan ve orada ifadesini bulan mutlak zihni ve deruni tek sanat, kelimelerle oluşturulmuş edebiyat sanatıdır* (Okay, 1991: s.165).” şeklinde ifade eder.

Çiçek, gül ve onların türevleri olan rayihalı bitkiler, insana bahşedilmiş, hizmetine sunulmuş en değerli armağanlardandır. Kozmetik ve tababette de kullanılan bu tür bitkiler ayrıca yerleşik bir hayatın, medeniyetin, kültürün ve şehirleşmenin birer timsalidir. Türk kültür ve medeniyeti, bu yönden incelendiğinde edebiyatımızın ilk ürünlerinden itibaren bunun bir gelenek halini aldığı görülür. Bu gelenek kullanım sahasını daha da genişleterek güzel sanatlarda, kadın isimlerinde ve edebiyatımızda edebi sanatta istiare yoluyla sevgilinin yerine kullanılmış; İslam Peygamberini hatırlatmış, şiir ve şair için vazgeçilmez ilham kaynağı olmuş; güzel sanatlarda da en üstlerde yerini alan bitkilerden biri olmuştur. Bu yüzden medeniyetimizin bir gül medeniyeti olduğu bir gerçektir. Seven ve sevilenin gülle donatılması ve donanması bundandır.

“*Gelin gülle başlayalım atalara uyarak/Baharı koklayarak girelim kelimeler ülkesine/Bir anda yükselen bir bülbül sesi...*” (Karakoç, 2019: 431). *Baharı koklayarak girelim* kelimeler ülkesine mısraındaki ilk üç kelimenin ilk harflerini Osmanlı alfabesiyle oluşturursak “*bakın بقاء*” kelimesi çıkar. Bu kelime de İslam’ın

ilk emri olan “oku!” kelimesinin açılımıdır ve *nazar* kelimesiyle örtüşmektedir: “görün, okuyun, düşünün, sahip çıkın, tefekkür ve tezekkür edin, izleyin, sonucunu seyredin” anlamlarında değerlendirilebilir. Şiirin muhtevasının da bu mısradan sonra başladığı gözden kaçmamaktadır.

Yukarıdaki ifadelerden sonra gelen mısralar, yıllarca aşağılık duygusuna kapılmış bir milletin şuur altındaki baskının ortaya çıkışı ve kendi medeniyetine yönelme vaktinin gelip geçtiğinin bir haykırışıdır.

“*Bana ne Paris'ten*

Avrupa'nın ülkü mezarlığından

Moskova'dan, Londra'dan Pekin'den

Newyork”... (Karakoç, 2019: s. 426).

Dizelerde okuyucunun varlığını kenara atmayan, onun hislerine de yer veren onu da şiirin içine katan gerçek sanatkâr; okuyucunun ve dinleyicinin de duygularına yer veren şahsiyettir; yukarıdaki dizeleri okuyan ve dinleyen kişi kendini bu düşüncelerden soyutlayamaz. Bu bir benlik ve kendilik şuurudur. Bu benlik şuurundan hareketle Merter, insanoğlunun “*muhteşem kendilik arayışının*” peşinde olduğunu ifade eder, benliğin, “*Girişim ve idrak sahibi olan bir bağımsız varlık olma hissi, en merkezi ideallerimizle bir olma hissi, akıl ve bedenimizin zaman-mekân içerisinde devamlılık arz eden bir birlik olma hissi*” şeklinde üç bileşenden oluştuğu üzerinde durur. Merter, insanın, “*Dengeli ve bütünleşmiş insanın kendini zaman ve mekân birliği içerisinde geçmişi ile uyumlu ve geleceğe yönelik anlamlı, yaratıcı, yapıcı girişimlere; insan veya nesneye yeni bir anlam yükleyebilme becerisine*” (Merter, 2014: 163-168) ulaşmak için sürekli bir çabalama içerisinde olduğunu belirtir. *Bana ne* ifadesi beyin dinlenme safhasına bile girmişse onu uyandıran ve aktif hale getiren, nöronları harekete geçiren bir uyarandır. “*Bana ne*” ifadesi, dilin nöronları nasıl uyardığının bir göstergesidir. Beyin aktivitesi, beynin nesnelere algılama durumu, esas olarak nöronların aktivitesiyle, nöronların bir şekilde harekete geçirilmesi veya uyarılmasıyla ortaya çıkar. Vücutta yer alan duyuşal nöronlar, göz, kulak, burun ve deri gibi duyu organlarından gelen bilgiyle harekete geçer, motor nöronlar da kasları uyararak onların hareket etmelerine sebep olurlar. Beyindeki nöronların büyük çoğunluğunu oluşturan ara nöronlar, duyuş ve motor nöronlar veya diğer ara nöronlar arasında bulunup çok geniş sinir ağları oluştururlar. *Beyin yüz milyar nörona ek olarak glia hücrelerine sahiptir. Glia hücreleri nöronların yaklaşık on katından daha fazladır. Glia hücrelerinin, nöronların bakımında ve desteklenmesinde rol aldığı düşünülürken artık bunlara ek olarak nöronların oluşturduğu bağlantılarda da kritik rollerinin olduğu bilinmektedir.* Beyin-dil ilişkisi, bir cümlede yer alan yüklem kendisine bağlı unsurları yönetmesi ve yüklemeye bağlı eklerin kendilerine bağlı unsurları tayin etmesi gibi karmaşık, karmaşık

olduğu kadar da düzenli bir gizemli santral ağ şebekesi ile benzerlik göstermektedir (Cozolino, 2014: s.28).

İnsanın iç dünyasının zenginliğinin yanında, kelimelerin kifayetsiz kaldığı bir gerçektir. Bu iç dünya zenginliğinin içerisinde de en zor yönetilen tutku, bağlılık, sevgi, kıskançlık, kin, nefret ve öfke duygularıdır. Bazen olağanüstü bir tabiat olayı veya manzarası karşısında, bazen bir müzik parçasını dinlerken veya herhangi bir sanat eserini, manzarayı seyrederken içimizin dolup taşıdığını, coştüğünü hissederiz, fakat ağzımızı açıp tek kelime bile sarf etmeyiz. Bu ruh haliyle baş başa kalmak isteriz. Bu zafiyet, biraz da dışımızdaki zamanla içimizdeki zamanın bir noktada birbirine uymayışından kaynaklanmaktadır. Dışımızdaki zamanda duygularımızı, düşüncelerimizi yazmaya veya zihnimizden geçirmeye ve hafızamızın altından çıkarmaya çabalarız. Ancak içimizdeki zaman durmaz ve ruh hallerimiz süratle birbirini takip eder. İfade gücümüzün ona yetişmediğini hissederiz.

Her büyük eserde bütün insanlığın ve içinden çıktığı milletin önemli bir etkisi olduğu gibi, eseri vücuda getiren sanatçının da katkısı göz ardı edilmemelidir. *“Bir şairin tarz sahibi olabilmesi için şartların varlığından öte şairin de yetenekli olması gerekmektedir”* (Aydın, 2016: s. 8). Dolayısıyla vücuda getirilen bu önemli eser, insanlığın ve içerisinden çıkılan toplumun malı olmanın yanında ayrıca sanatçının da malıdır:

“Gözlerin/Lale devrinden bir pencere/ellerin/Baki'den, Nefi'den, Şeyh Galib'den...”(Karakoç, 2019: s.428).

Şiirin üçüncü bölümünde geçen “ölüm geldi bana düğün armağanın gibi” mısraı ise Mevlana'nın “Şeb-i Arus”unun modern anlatım biçimi olarak değerlendirilebilir. İlmi ve bedii usullerde tesadüfün yerinin olmadığı genel bir hükümdür ve bu hüküm, eserlerini oluştururken eserlerinde kullanacakları kelimeleri kuyumcu titizliğiyle seçen sanatkârlarda açıkça görülmektedir.

Bir eserin estetik yönünün olması onun ayrıca bilimsel içerikli olduğunun bir kanıtıdır. Edebi eserler, içinden çıktığı toplumun birer göstergesidir. Çünkü edebi eserlerde mevcut olan olaylar ve olaylar zincirinin çoğu toplumda yaşanmış veya yaşanması muhtemel olaylardır. Eğer toplumumuzda batı medeniyetine karşı sergilediğimiz tutum bir aşağılık duygusu oluşturmamış olsaydı Karakoç'un bu şiirinde bu şekilde karşımıza çıkmazdı: *“Bütün türedi uygarlıklar umurumda mı/Sen bir uygarlık oldun bir ömür boyu”* büyük bir ihtimalle bu dizeler farklı bir muhtevaya bürünürdü ve bu dizeler şiirde yer almazdı.

“Kesilmiş ölü yüzlerden/ Bir mozayık minyatürlerden/Dokunur tenimize/ Soğuk bir Azrail ürpertisiyle ay/Ve birden senin sesin gelir dört yandan /Menekşe kokulu sütunlardan/Komşu dağlardaki nergislerden, leylaklardan/Gözlerine ait belgeler sunulur” (Karakoç, 2019: s. 429). Fransız filozof Etienne Bonnot de Condillac Duyumların İncelenmesi adlı yapıtında okuyucularına gizemli bir heykel oluş-

turmuştur. Hayal ettiği heykel çalışır durumdadır, fakat duyuları yoktur. Condillac, bu türden bir canlının zihinsel bir yaşantısının olamayacağına çünkü duyum olmadan fikirlerin oluşmayacağına inanmaktadır. (Smith ve Kosslyn 2014: s. 50) Karakoç’un yukarıdaki dizeleri Fransız filozofun hayalindeki heykel düşüncesini çağrıştırmaktadır ve bir tarih belgeleriyle canlı bir şekilde durmaktadır.

Şiirin üçüncü bölümü şairin kendisini öz eleştiriye tabi tuttuğu bölümdür ve şiirin muhtevasını bu bölümle değerlendirmek, şiirin bütünlüğünü görmek ile aynı anlamdadır; nefis psikolojisinin bir tezahürüdür: “*Senin kalbinden sürgün oldum ilkin/Bütün sürgünlüklerim bir bakıma bu sürgünün bir süreği...*” (Karakoç, 2019: s. 431). Aşk duygusu söz konusu olunca, ilk akla gelen seven-sevilen ikilisinin var oluş bakımından birbirlerine muhtaç oldukları duygusudur. Aşk felsefesinde asıl olan maşuk değil, âşıktır. Âşık değerli, soylu ve yücedir. Âşık varsa aşktan ve sevgiliden söz edilebilir. Çünkü Mecnun’un Leyla’ya, Hüsrev’in Şirin’e, Züleyha’nın Yusuf’a olan o sevgileri olmasaydı o eserlerin meydana gelmesi de mümkün değildi.

Psikolojik metabolizma, biyolojik metabolizma gibi bağlanma işlemini ve olumlu yönde duygulanımı çoğaltan ve genişleten; olumsuz duygulanımı azaltan bir mekanizma şeklinde çalışır. Bu duygular bir noktaya kadar beynin kontrolü altındadır. Başka bir ifadeyle insan psikolojisi, olumsuzlukları bertaraf etmek için çeşitli psikolojik mekanizmaları devreye sokar. Psikanalizme göre bastırılan duygular; belirli belirsiz er veya geç açık veya gizli bir şekilde mutlaka gün yüzüne çıkarlar. *Salome* ve *Belkis* isimlerinin zikredilmesi, *Salome* ve *Belkis* kelimelerinin öncesinde ve akabinde gelen “saklamak, saklamaya çalışmak” ve sonraki mısradaki gelen “öylesine aşıkârsın, bellisin” kavramları bu bakımdan oldukça manidardır. Bu kelimeler ve bu kelimelerle bağlantılı söz öbeklerinin kullanılması; bağlam açısından hem estetik, hem psikolojik hem de kültürel tarih açılarından hasreti çekilen bir hissin, gerçeğin ve iç dünyaya yönelen bir halin ((İ)S(i)lambol, (İ)S(i)lambıl; Si-tanbul, İstanbul) gizlenmesi ve ortaya çıkışıyla izah edilebilir. Temel psikolojiye göre ortaya çıkan her sözde, kurulan her ilişkide, alınan her kararda çoğunlukla bilinçaltı devrededir.

Sanatkârın ustalığı “karmaşık olan bu büyüğü ağ şebekesini ve gizemi hala tam olarak anlayamayan dili” birikimiyle yoğurmasındadır. Karakoç, bunu da kültürel, inanca ait ve geleneksel motifleri kullanarak şiirine yerleştirmiştir: “... Mezarlardan bile yükselen bir bahar vardır.../Yoktan da vardan da öte bir var vardır.../Sakın kader deme kaderin üstünde bir kader vardır/Ne yapsalar boş göklerden gelen bir kader vardır/Gün batsa ne olur geceyi onaran bir mimar vardır... (Karakoç, 2019: 433). Mimarın bu onarma isteği bu meseleyi çözecektir; çünkü sanatçı bu müjdeyi “gelin “*كلك*” kelimesini kullanarak çözüme kavuşturmuştur. Başka bir ifadeyle siz beni sürgün ediyorsunuz; ama *kaderin üstünde olan bir kader* beni geri getirecektir.

SONUÇ

Şairler ve mütefekkirler, içinde yaşadıkları toplumun inanç ve değer yargılarına az veya çok yer verirler. Karakoç, şiirlerinde seçtiği kelime ve kavramları; açıklama detaylarına, onları anlaşılır hale getirme durumlarına inmeden kullanır. Kullandığı kelimelerin, kültür alanlarının çoğu günlük hayatın en pratik düzeyinde medeniyet ve tarih serüveni içerisinde yer alan kelime ve kavramlardır. Bu kelimeleri detaylandırmak ve anlamlarına nüfuz etmek okuyucuya ve okuyucunun bilgi birikimine kalmış bir durumdur.

Modern şiirin temsilcilerinden olan Sezai Karakoç diğer eserlerinde olduğu gibi “Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine” şiirinde de kendisine has bir dünya ve medeniyet oluşturmuş eski edebiyattan oldukça fazla yararlanmışır. Şairin başarısı bu medeniyet ve şiir dünyasını iyi bir şekilde özümsemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Fakat eski edebiyat onun şiirlerine olduğu gibi yansımamış, derin bir muhteva ve şekil malzemesi olarak kendini şiirlerinde hissettirmiş ve düşündürmüştür. Gül, bülbül, menekşe, çiçek, nergis, leylak; hisar, sur, burç; Leyla, Belkıs, bengisu (ab-ı hayat), hayal, gönül; gök, ay, güneş, bahar; sevgili, cellat, yar gibi kavramlar klasik edebiyatın memba ve kaynaklarından olup Sezai Karakoç’un bu şiirinde yerlerini almıştır. Karakoç’un dili ilhamını klasik kavramlardan almış, modern anlayışa büründürülmüş, kendisine has, orijinal bir dildir. Bağdaştırmalı imgelere yer vermiştir. Fakat bu bağdaştırmalı imgeler genelde alışıl gelmiş bağdaştırmalar değildir. Anlatılan olaylar çoğu zaman halin gereği ilkesine uygun olmayan tarzda ele alınmış, bu da onun şiir dilinin gizemini oluşturmuştur. Bunun için Karakoç’un şiirlerine nüfuz edebilmek için doğu ve batı medeniyetlerine hâkim olmakla beraber iyi bir kültür ve medeniyet bilgisi, şiir bilgisi ve şiir diline sahip olmak gerekir. Karakoç’un şiirlerinde kullandığı kelimelerin her birinin mana derinliğini Baki, Nefi, Şeyh Galip, Yahya Kemal ve Necip Fazıl titizliğiyle seçtiğini, şiirlerindeki kelime ve kavramların içinde yetiştirdiği kültür ve medeniyetin izlerini taşıdığını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akman, Eyüp (2009). “Necati Beğ Divanında Deyimler ve “Tebbeti Ters Okumak” Deyimi Üzerine.” *I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu, Ölümünün 500. Yılında Şair Necati Anısına Kocaeli Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları*, 2009, s. 68-77.
- Andı, Fatih (2017). *Şiirin Ufku*. İstanbul: Şule Yayınları.
- Aydın, Abdullah; Uysal, Âdem (2013). “Hafız Ahmet Paşa’nın Sıra Dışı Şiirleri”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:6, Sayı: 15, Aralık 2013, s. 69-86.
- Aydın, Abdullah (2016). “Klasik Türk Şiirinde Levendâne Tarz”. *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, S. 70, Haziran 2016, Ankara, s. 5-24.
- Bankır, Mehmet Malik (1997). *Elvan-ı Şirazi, Gülşen-i Raz, Gramer, Metin, Gramatikal İndeks*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Bankır, Mehmet Malik (2019). “Gülşen-i Raz ve Şerh-i Cezire-i Mesnevi’de Yoksul ve Yoksulluk”. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7 Sayı: 19 Sayfa: 121 - 138 Eylül 2019, Türkiye.
- Cozolino, Louis (2014). *İnsan İlişkilerinin Nörobilimi: Bağlanma ve Sosyal Beynin Gelişimi*. (Ed.)Tahir Özakkaş. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları:135.
- Dilthey, Wilhelm (1999). *Hermeneutik ve Tin Bilimleri*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Duymaz, Recep (2014). *Sezai Karakoç’un Estetiği*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Fromm, Erich (2019). *Olma Sanatı*. (Çev.) Orhan Düz. Ankara: Say Yayınları.
- Karabey, Turgut (2007). “Divan Şiirinde “Sapma”lar”. *Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* Sayı 32, 2007, Erzurum, s. 15-38.
- Karakoç, Sezai (2007). *Diriliş Neslinin Amentüsü*. İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Karakoç, Sezai (2019). *Gün Doğmadan*. İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Kur’an-ı Kerim* (2018). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Macit, Muhsin (1997). *Nedim Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Merter, N. Mustafa (2013). *Dokuz Yüz Katlı İnsan*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Merter, N. Mustafa (2014). *Nefs Psikolojisi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

- Mutçalı, Serdar (1995). *El-Mu 'cemü'l- 'Arabiyü'l-Hadis Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Okay, Orhan (1991). *Kültür ve Edebiyatımızdan*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Okay, Orhan; Ayan, Hüseyin (2006). *Hüsn ü Aşk*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Smith, E. Edward, Kosslyn, M. Stephen (2014). *Bilişsel Psikoloji*. Muzaffer Şahin (Ed.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tarlan, Ali Nihat (1992). *Necati Beg Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Törenek, Mehmet (2016). "Necip Fazıl'ın Tasavvufi Oyunları". *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 56, 1175-1184.